

הב' - נושא עון
Who Pardons Iniquity

והרי זה גדול מהקדם, שהרי לא יעשה האדם עון שלא יברא משחית, כדתנו העובר עברה אחת קנה לו קטגור אחד (פרקי אבות – פרק ד), והרי אותו קטגור עומד לפני הקדוש ברוך הוא ואומר פלוני עשאני.

ואין בריה מתקיימת בעולם אלא בשפעו של הקדוש ברוך הוא, והרי המשחית הזה עומד לפניו, ובמה מתקיים? הדין נותן שיאמר הקדוש ברוך הוא, "איני זן משחיתים, ילך אצל מי שעשאו ויתפרנס ממנו", והנה המשחית יורד מיד ונוטל נשמתו או כורתו או נענש עליו כפי עניו עד שיתבטל המשחית ההוא.

ואין הקדוש ברוך הוא עושה כן, אלא נושא וסובל העון, וכמו שהוא זן העולם כלו זן ומפרנס המשחית הזה עד שיהיה אחד משלשה דברים: 1) או שישוב החוטא בתשובה ויכלהו ויבטלהו בסגפיו, 2) או יבטלהו שופט צדק ביסורים ומיתה, 3) או ילך בגיהנם ושם יפרע חובו.

והינו שאמר קין: "גדול עוני מנשוא", ופרשו חז"ל: כל העולם כלו אתה סובל, ירצה: זן ומפרנס, ועוני כבד שאין אתה יכול לסובלו? פרוש: לפרנסו עד שאשוב ואתקן.

אם כן הרי זה מדת סבלנות גדולה, שיזון ומפרנס בריה רעה שברא החוטא עד שישוב.

ילמד האדם כמה צריך שיהיה סבלן, לסבל עול חברו ורעותיו שהריע, עד שעור כזה. שעדין רעתו קיימת, שחטא נגדו, והוא יסבל עד יתקן חברו או עד שיתבטל מאליו וכיוצא:

1) מסכת אבות – פרק ה, משנה ח
 שבעה מיני פרעניות באין לעולם - על שבעה גופי עברה...

2) רוח חיים על מסכת אבות – פרק ה, משנה ח (ר' חיים מוולוז'ין זצ"ל) [1749-1821]
על שבעה גופי עבירה. רמז בלשונו הטהור 'גופי עבירה', כי המזיקין נבראו בערכ שבת בין השמשות, ותיכף נכנס שבת^כ ונשאר רוחין בלא גופין. וזה היה בכוונה מכוונת, שהאדם בכל עבירה פרטיות שיעשה הוא בורא גוף למזיק ומשחית, ונעשה מקטרג שלם בגוף ונפש.^{כז} וזה שרמז 'גופי עבירה'.^{כח}

3) מסכת סוטה דף יד.
 דרש ר' שמלאי תורה תחלתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים דכתיב "ויעש ד' אלקים לאדם ולאשתו פתנות עור וילבשם" (בראשית ג, כא), וסופה גמילות חסדים דכתיב "ויקבר אתו בגי" (דברים לד, ו).

4) תורת אברהם – מאמר "והלכת בדרכיו", עמ' 467-468 (ר' אברהם גרוזינסקי זצ"ל¹)

פלא הוא הדבר, וכי אין לגמרא ראי' אחרת מתחלתה של תורה. בענין החסד אלא זו? הלא כל הבריאה כולה אך חסד ד' היא. "עולם חסד יבנה" ! וכי מה צורך הי' לבורא במה שברא. הלא הוא הי' קודם הבריאה. אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא. ולא הי' לו צורך בה כלל. וכל מה שברא הוא רק להיטיב עם האדם. בורא נפשות רבות וחסרונן, טבן בהן טבע של חסרון, כדי שימלא את חסרונן*. ולא רק מלואים של עונג גשמי, כגן-עדן של אדם הראשון, שמלאכים היו צולים לו בשר, בשר דשמיא, וסוננים לו יין – ואילו לא חטא האדם עדיין היו כל האנשים יושבים שמה ומתענגים לדורי דורות – אלא אף מלואים של עונג רוחני נצחי, כחיי עולם הבא, שיפת שעה אחת בו מכל חיי העולם הזה. וכדי שהעונג יהי' שלם, ולא ירגיש האדם בחסד זה מעין נתמא דכסופא, אלא יחשוב שהוא הוא יוצר החסד הזה בשבילו, נתן לו את כח הבחירה, ואם בחר בטוב, אזי שכר בחירתו הוא גוטל. וזוכה בעולמות עליונים ותחתונים. וזה הלא הוא תחלתה של תורה. היש חסד גדול מזה? ומה ערך לחסד של כתנות עור, שאינו אלא פרט קטן, קל ערך, מחסד הבריאה כולה.

אמרנו חז"ל (ר"ה יז:) שני שמות, ד' ד', של י"ג מדות, שתי מדות הנה. ד' (רחמים) קודם שיחטא, וד' לאחר שיחטא, ויעשה תשובה. כל הבריאה כולה והחסד הגדול שהי' נראה בה בראשית יצירתה, בצביון נבראו, בקומתן נבראו, לדעתן נבראו. ויצירת האדם העולה על כולנה, אשר חכמתו מרובה מחכמת המלאכים, עד שבקשו המלאכים לומר לפניו קדוש, כל זה נכלל בחסד המדה הראשונה "ד' קודם שיחטא". וכיון שחטא האדם חטא קל, אין מקום עבורו בבריאה עוד, שאלו לחכמה – ד' בחכמה יסד ארץ – נפש החוטאת מה תהא עלי', השיבה, גפש החוטאת תמות. לאחר החטא כלה כל החסד הזה. ואין מקום לאדם, לאי-רק בגן עדן שהוא המקום היותר נבחר בשלמות הבריאה ויפי', אלא אף בבריאה חרבה ומקולקלת. תמות! עד כאן מגיע שפע החסד של המדה הראשונה, עד החטא. לא יותר מזה. לאחר החטא זקוק האדם לחסד גדול מזה, לחסד "ד' לאחר שיחטא". היא הגנתת חיים לאדם, ובלבד שיעשה תשובה. אם עשה תשובה שלמה, כתשובתו של אדם הראשון, ק"ל שנה יושב בתענית הי', או יש מקום בחיים עבורו. אך לא מקומו הראשון בגן-עדן, ומלאכי מעלה ישרתוהו, אלא להיות מגורש מגן-עדן, ולחיות חיים של ארבעים קללות. בחסד זה, של המדה השני', חי אדם הראשון תשע מאות ושלישים שנה. (עיין ב"אור הצפן" ה).

נמצא, שחסד המדה השני' עולה בהרבה על חסד המדה הראשונה. חסד קטן של אחר החטא, אף אם עשה תשובה, גדול יותר מחסד של הבריאה כולה, שהיא חסד של קודם החטא. לכן הביאו חז"ל ראי' מכתנות עור, שהוא החסד הראשון, בתחלתה של תורה, תיכף לאחר החטא. אף שהוא קל ערך, אבל גדול הוא מחסד הבריאה כולה, שהיא לפני החטא.

¹ משגיח רוחני של ישיבת סלובודקה בליטא; 1883-1944